

تأثیر آسیب‌های اجتماعی بر عملکرد دانش‌آموزان

چرا مدرسه به تنهایی نمی‌تواند شکاف‌های تحصیلی را پر کند؟

نویسندگان: لیلا مرسی، ریچارد روتشتاین
ترجمه و خلاصه‌کننده: آذر لاریجانی

اشاره

ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی دانش‌آموزان بر نتایج شناختی و رفتاری آن‌ها مؤثرند، اما معمولاً سیاست‌گذاران در پذیرش اینکه معایب غیرمدرسه‌ای لزوماً از نتایج می‌کاهند، مقاومت می‌کنند. آن‌ها به‌طور کلی ویژگی‌های خانواده و جامعه را بر عملکرد کودکان مؤثر می‌دانند، اما نگران‌اند که با اذعان به این موضوع، ناگزیر باید استانداردهای پایین‌تری را برای کودکان محروم بپذیرند و این از نظر اخلاقی پذیرفتنی نیست. در مقابل، سیاست‌گذاران از مدرسه‌ها و معلمان تنها انتظار دارند از میزان بازدارنده‌های پیشرفت تحصیلی کم کنند. زمانی که مدرسه‌ها با سیاست‌های متناسب بهبود نمی‌یابند، اختلاف طبقات اجتماعی شانس موفقیت دانش‌آموزان را به شدت کاهش می‌دهند.

مقدمه

خدمات اجتماعی می‌تواند آسیب‌های اجتماعی اقتصادی را بهبود بخشد، اما نمی‌تواند جایگزین سیاست‌های کلان اقتصادی شود؛ اگرچه به والدین کمک می‌کند فرزندان خود را به‌درستی پرورش دهند و از آن‌ها حمایت کنند. هر شرایط نامطلوب اجتماعی اقتصادی طیف وسیعی از پیامدها را دارد. از میان این شرایط، گزارش حاضر به پنج مورد می‌پردازد و سیاست‌هایی را برای رسیدگی به آن‌ها پیشنهاد می‌دهد: شیوه‌های نامناسب فرزندپروری، تک‌سرپرستی، برنامه‌های کاری نامنظم والدین، دسترسی ناکافی به مراقبت‌های بهداشتی اولیه و پیشگیرانه، و قرارگرفتن در معرض سرب. البته شرایط مذکور لزوماً مهم‌ترین شرایط نامطلوب نیستند، بلکه بیکاری والدین یا دستمزدهای پایین، بی‌ثباتی مسکن، زندگی در مناطق محروم، فشار روانی (استرس)، سوءتغذیه، سواد کم والدین، نژاد و مشکلات سلامت مانند تنگی نفس، از دیگر شرایط زیان‌بخشی هستند که به‌طور متوسط اگر کودکان در معرض آن‌ها قرار گیرند، عملکردضعیف‌تری خواهند داشت.

۱. شیوه‌های نامناسب فرزندپروری

در طبقه‌های پایین اجتماعی، معمولاً والدین در فعالیت‌های

آموزشی حمایتی، مانند خواندن با صدای بلند، کمتر مشارکت می‌کنند. این موضوع با نتایج تحصیلی و رفتاری ضعیف کودکان مرتبط است. والدینی که بعد از کلاس درس به کودکانشان کمک می‌کنند، فرزندانشان مشکلات رفتاری کمتری دارند. از طرف دیگر، والدین این گروه اجتماعی بیشتر سلطه‌گرند و امکان انتخاب‌های کمتری به فرزندانشان می‌دهند. این در حالی است که برنامه درسی انتظار دارد بچه‌ها برای تفکر انتقادی آماده باشند.

همچنین، در دسترس بودن کتاب‌های کودکان و اینکه مادران کتاب را با صدای بلند بخوانند، وعده‌های غذایی خود را با فرزندانشان صرف کنند، نظم و انضباط داشته باشند، فرزندانشان را برای کمک به تمیز نگه‌داشتن خانه تشویق کنند، و مهربانانه با فرزندانشان گفت‌وگو کنند، به داشتن مهارت‌های اجتماعی بهتر و مشکلات رفتاری کمتر کودکان کمک می‌کند.

راهکارهای بهبود شیوه فرزندپروری

– ایجاد مراکزی به منظور آموزش والدین برای مراقبت‌های متناسب و مؤثر و آموزش شیوه‌های درست فرزندپروری؛

– هماهنگی با پزشک برای معاینه و راهنمایی مادران محروم در دوران بارداری و تا دو سال پس از زایمان، به‌منظور تغییر

زمانی که
مدرسه‌ها با
سیاست‌های
متناسب بهبود
نمی‌پذیرند،
اختلاف طبقات
اجتماعی
شانس موفقیت
دانش‌آموزان را
به شدت کاسته
می‌شود

سبک زندگی، مثل کاهش مصرف سیگار یا ترک مواد مخدر؛ برگزاری برنامه‌های باکیفیت پس از تعطیلی مدرسه و در تابستان، برای دانش‌آموزان محروم؛ از طریق این برنامه‌ها، مدرسه به کودکان کمک می‌کند تفکر انتقادی و تجربه‌های فرهنگی کسب کنند.

۲. تک‌سرپرستی

کودکانی که تک‌سرپرست هستند، معمولاً نمره‌های امتحانی پایین‌تری دارند و احتمال ترک تحصیلشان بیشتر است. از طرف دیگر، این گروه از کودکان بیشتر دچار مشکلات عاطفی و رفتاری، نظیر بزهکاری و خودکشی، می‌شوند. این مورد درباره خانواده‌هایی که پدران بیکار یا در زندان دارند نیز صدق می‌کند.

ارتباط تک‌سرپرستی با پیامدهای شناختی

- فرزندان والدین مجرد به سختی از دوره متوسطه فارغ‌التحصیل می‌شوند؛
- فرزندان تک‌سرپرست نمره‌های آزمونی پایین‌تری دارند.

ارتباط تک‌سرپرستی با پیامدهای غیرشناختی

نوجوانان خانواده‌های تک‌سرپرستی مشکلات عاطفی و رفتاری بیشتری دارند؛ از جمله نرخ بزهکاری و مصرف مواد مخدر در میان آن‌ها بالاتر است.

راه‌های کاهش پیامدهای منفی تک‌سرپرستی و

حمایت از سرپرست تنها

- ایجاد فرصت‌های کاری برای پدران. این امر مستلزم سیاست ملی اشتغال مناسب است و ضرورت دارد بخش خصوصی برای جذب بیکاران ضعیف همکاری کند.
- اطمینان از اینکه پدر برای حمایت از خانواده حقوق کافی دارد، تا به تک‌سرپرست شدن مادر منجر نشود.
- افزایش حداقل دستمزد و کاهش مالیات بر درآمد خانواده‌های دارای فرزندی که توانایی مالی ضعیف دارند.
- پرداخت‌های حمایتی که در مراقبت و تغذیه فرزندان به مادران کمک می‌کنند.

۳. برنامه کاری نامنظم والدین

بسیاری از کارگران ساعتی با دستمزد پایین و غالباً کم‌سواد، برنامه کاری نامنظمی دارند. این برنامه‌های غیرقابل پیش‌بینی، کودکان را در شرایط دشوار قرار می‌دهند. کودکان مادرانی که برنامه‌های کاری غیراستاندارد دارند، معمولاً مهارت‌های کلامی و شناختی کاملی ندارند.

ارتباط برنامه کاری با پیامدهای شناختی

کودکانی که والدینشان با برنامه‌های غیراستاندارد کار می‌کنند، ادراک، حافظه، یادگیری و قدرت حل مسئله کمتری دارند و عملکرد شناختی ضعیف‌تری نشان می‌دهند. دانش‌آموزانی که والدینشان در برنامه‌های متغیر کار می‌کنند، پرخاشگرترند. کودکان ۱۳ و ۱۴ ساله‌ای که مادران یا پدرانشان در نوبت شب کار می‌کنند، بیشتر در معرض رفتارهای پرخطر، مثل مصرف دخانیات، بزهکاری و رابطه جنسی هستند.

تثبیت اشتغال نامنظم والدین

لازم است در قانون کار اصلاحات منصفانه‌ای انجام گیرد. مثلاً باید برای کارهای بیش از هشت ساعت یا کار به صورت نوبت شبانه، حقوق بیشتر و اضافه کاری در نظر گرفته شود.

۴. دسترسی ناکافی به مراقبت‌های بهداشتی اولیه و پیشگیرانه

کودکانی که در محله‌های کم‌درآمد زندگی می‌کنند، معمولاً برای مشکلات سلامت کمتر به پزشک مراجعه می‌کنند. همین موضوع باعث غیبت مکررشان از مدرسه و ایجاد شکاف تحصیلی می‌شود.

راه‌های افزایش دسترسی به پزشکان و مراقبت‌های اولیه

- برای افزایش نسبت پزشکان به جمعیت در محله‌های کم‌درآمد، دانشکده‌های پزشکی باید تمهیداتی ببندیشند و کمک کنند پزشکان برای گرفتن تخصص پزشکی کودکان و مراقبت‌های اولیه تشویق شوند.
- در نظر گرفتن حقوق بالاتر برای متخصصان پزشکی، یعنی پزشکان، پرستاران، دستیاران پزشک، دندان‌پزشکان، بهداشت کاران دندان و بینایی‌سنج‌ها (که در مناطق محروم کار می‌کنند)، می‌تواند بر انتخاب‌های آن‌ها تأثیر بگذارد.
- مراکز بهداشتی مدرسه‌ها باید با خدمات کامل گسترش یابند و خدمات کامل پزشکی کودکان، دندان‌پزشکی و بینایی‌سنجی ارائه دهند.

۵. قرارگرفتن در معرض سرب و جذب آن در خون

با وجود حذف سرب از بنزین در دهه ۱۹۷۰، سرب همچنان در زمین باقی مانده و سطح سرب خون کودکان فقیر بالاتر از کودکان دیگر است. بدن جوانان با سرب طوری رفتار می‌کند که انگار کلسیم است. یعنی سرب می‌تواند به جای کلسیم در استخوان‌ها بنشیند. اگر رژیم غذایی نامناسب باشد و به اندازه کافی کلسیم مصرف نشود، جذب سرب بالا می‌رود. سرب توانایی شناختی و هوش بهر (آی کیو) را کاهش می‌دهد

و پیامدهای رفتاری نامطلوب، مثل افزایش خشونت و سایر رفتارهای مجرمانه را در نوجوانان و جوانان سبب می‌شود.

راه‌های محافظت از کودکان در برابر سرب

- راهنمایی والدین برای بهبود تغذیه کودکان با افزایش مصرف آهن و کلسیم: این مواد معدنی در مقدار مناسب می‌توانند به جلوگیری از جذب سرب کمک کنند.

- پاک‌سازی خانه از سرب: تعویض تمام پنجره‌های رنگ‌شده حاوی سرب، رنگ‌زدن روی رنگ‌های فاسد دیوارهای خانه‌های قدیمی، و تعویض لوله‌های آب سربی. نصب صافی (فیلتر) روی تمام شیرهای آب خانگی بسیار گران است و نیازمند اختصاص یارانه تعمیرات منزل از طرف دولت است. اگر این پاک‌سازی‌ها به‌درستی انجام نشوند، خطر بزرگی به وجود می‌آید؛ زیرا ممکن است سرب بیشتری وارد محیط‌زیست شود.

توصیه‌ها

- معلمان و مربیان نباید منتظر بمانند نابرابری‌های اقتصادی اجتماعی از بین بروند. آن‌ها همچنان باید برای پرکردن شکاف تحصیلی تلاش کنند.

- سیاست‌گذاران باید به‌طور هم‌زمان، هم از نابرابری‌ها بکاهدند و هم شرایط مدرسه‌ها را بهبود بخشند. کاهش نابرابری‌ها می‌تواند دستاوردهای بزرگی برای پیشرفت تحصیلی این گروه از دانش‌آموزان در پی داشته باشد.

- به بهبود شرایط مدرسه‌ها که مستلزم هزینه و تلاش است، توجه شود.

نتیجه

در این گزارش چند عامل خاص در خارج از مدرسه بررسی شد که تفاوت پیشرفت تحصیلی در کودکان طبقات اجتماعی پایین و طبقه متوسط را در پی دارد.

هیچ‌یک از توصیه‌های این گزارش به‌تنهایی شکاف تحصیلی کودکان محروم را از بین نمی‌برد، اما اگر با هم اجرا شوند، می‌توانند تفاوت اساسی به وجود آورند.

کودکان طبقه پایین اجتماعی نیازمند اصلاح شرایط اجتماعی هستند. در این زمینه، اطمینان‌دادن به والدین در مورد برنامه‌هایی که می‌توانند فرصت‌هایی را برای آن‌ها فراهم کنند، مهم و مؤثر است؛ برنامه‌هایی مثل ثبت‌نام کودکانشان در کلاس‌های فوق برنامه یا شرکت خودشان در کلاس‌های آموزشی. از طرف دیگر، سیاست‌گذاران باید بازار کار، سلامت و سیاست‌های اجتماعی را توسعه دهند تا شرایط زندگی کودکان طبقه پایین اجتماعی و خانواده‌های آن‌ها بهبود یابد. این موضوع بر موفقیت آنان تأثیر محسوسی خواهد داشت.

منابع

1. Christopher Spera, "A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement," *Educational Psychology Review* 17, no. 2 (2005)
2. David Grissmer, Kevin J. Grimm, "Fine Motor Skills and Early Comprehension of the World: Two New School Readiness Indicators," *Developmental Psychology* 46, no. 5 (2005)
3. Anne Martin, Rebecca M. Ryan, and Jeanne Brooks-Gunn, "The Joint Influence of Mother and Father Parenting on Child Cognitive Outcomes at Age 5," *Early Childhood Research Quarterly* 22, no. 4 (2007)
4. Pamela E. Davis-Kean, "The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment," *Journal of Family Psychology* 19, no. 2 (2005)
5. David Grissmer, Kevin J. Grimm, "Fine Motor Skills and Early Comprehension of the World: Two New School Readiness Indicators," *Developmental Psychology* 46, no. 5 (2005)
6. Stacey Storch Bracken and Janet E. Fischel, "Family Reading Behavior and Early Literacy Skills in Pre-school Children From Low-income Backgrounds," *Early Education and Development* 19, no. 1 (2008)
7. hurston Domina, "Leveling the Home Advantage: Assessing the Effectiveness of Parental Involvement in Elementary School," *Sociology of Education* 78, no. 3 (2005)
8. Pamela E. Davis-Kean, "The Influence of Parent Education and Family Income on Child Achievement: The Indirect Role of Parental Expectations and the Home Environment," *Journal of Family Psychology* 19, no. 2 (2005)
9. Wen-Jui Han and Daniel P. Miller, "Parental Work Schedules and Adolescent Depression," *Health Sociology Review* 18, no. 1 (2009): 36-49